

Dokument 3

MAL OG VEILEDER FOR NOMINASJON TIL NORGES DOKUMENTARV

TELEMARKSKANALENES ARKIV

DEL A: GRUNNLEGGENDE INFORMASJON

3.1: SAMMENDRAG MED BESKRIVELSE AV DOKUMENTENE

3.1.1: Gi en kort beskrivelse av dokumentenes art, unikhet og betydning. Maksimum 2 000 tegn.

Telemarkskanalenes arkiv er arkivmaterialet etter Norsjø-Skienskanalen (NSK) som ble opprettet i 1861 og Bandak-Norsjøkanalen (BNK) fra 1892. De to kanalanleggene hadde tidvis felles administrasjon og arkivdanning, og det er dels felles og dels separate arkivserier. I ettertid er arkivmaterialet holdt samlet under navnet Telemarkskanalenes arkiv.

NSK omfatter sluseanleggene mellom Skien havn og Norsjø. Det er ett slusekammer mellom Bryggevaan (Skien havn) og Hjellevann i Skien, og tre mellom Meierelva og Norsjø på Løveid ved Skotfoss. Samlet fallhøyde er 15 m. Fra Norsjø går vannveien videre opp Sauereelva til Notodden, og NSK dekker en strekning på 60 km. Anlegget ble påbegynt 1854 og sto ferdig 1861. BNK dekker elvestrekningen fra Norsjø over Flåvann og Kviteseidvann til Bandak. Strekningen har en høydeforskjell på 57m, med damanlegg og sluser og ved Ulefoss (3 kammer) Eidsfoss (2), Vrangfoss (5), Lunde (1), Kjeldal (1) og Hogga (2 kammer). Avstanden mellom Ulefoss og Hogga er 17 km. og den totale farbare vannvei mellom Skien og Dalen er 105 km. Total løftehøyde i telemarkskanalene er 72 meter. BNK-anlegget ble påbegynt i 1887 og ferdig i 1892.

Telemarkskanalene er det eneste kanalanlegg av slike dimensjoner i Norge og Europa. I dag ligger kanalens rolle i turisme og rekreasjon, da det ble bygget var det viktig for samferdsel, næringsliv og samfunnsutvikling. Kanalanleggene falt i tid sammen med utbyggingen av jernbanen i Norge. I Telemark spilte kanalen samme rolle som jernbanen gjorde ellers, men med en annen teknologi tilpasset en annen topografi.

Telemarkskanalenes arkiv utgjør 90 hyllemeter og dekker tidsrommet fra anleggsperiodens start i 1850-årene og fram til om lag 1980. Arkivet er svært godt bevart, med få lakuner. Det gir dermed et svært rikt og detaljert bilde av hvilken rolle dette unike samferdselsanlegget har spilt i nærings- og samfunnslivet i sin region.

3.2: OPPLYSNINGER OM SØKER

3.2.1: Navn på søker (organisasjon eller person). 3.2.2: Søkers tilknytning til den nominerte dokumentarven (eier, forvalter, forsker osv.).

Statsarkivet i Kongsberg

Arkivmaterialet er avlevert til Statsarkivet, som dermed er eier og forvalter av materialet.

3.2.3: Ansvarlig(e) for nominasjonsprosessen. Navn på kontaktperson(er).

Nils Johan Stoa, statsarkivar

3.2.4: Kontaktinformasjon (adresse, telefon, e-postadresse).

Adr: Statsarkivet i Kongsberg, Frogs vei 44, 3611 Kongsberg

Tlf: 32 86 99 00

E-post: nist@arkivverket.no

3.3: IDENTIFIKASJON OG BESKRIVELSE AV DOKUMENTENE

3.3.1: Oppgi fullstendig navn og identifikasjonsdetaljer (plassering) på dokumentene.

SAKO/A-1049, Telemarkskanalene

3.3.2: Gi en beskrivelse av dokumentene. Beskrivelsen skal inneholde:

- Beskrivelse og beholdning, inkludert kataloginformasjon/arkivbeskrivelse eller annen informasjon om tilgang til dokumentene.
Materialet utgjør 90 hyllemeter protokoller, pakkesaker, kart, tegninger, profiler og foto. Arkivet er beskrevet på mappe- eller dokumentnivå i Asta og er publisert i Arkivportalen. Det eldste materialet er fra 1850-årene, det nyeste fra 1980-årene. Den opprinnelige systematikken er stort sett intakt, og så langt det har latt seg gjøre er denne beholdt i nåværende ordning av arkivet.
Arkivet er organisert i møtebøker og saksdokumenter for kanalstyret, kopibøker, journaler, sakarkiv ordnet etter arkivnøkkel og på sak, regnskap, personalforvaltning, kart og tegninger. Det er særlig grunn til å nevne de forskjellige protokollseriene vedrørende kanaltrafikken, med opplysninger om transport av passasjerer og ulike godstyper og vareslag. Dette gir et svært godt og konkret bilde av næringsliv og livsgrunnlag i telemarksbygdene i den aktuelle perioden.
En del kart og bildemateriale foreligger i digitalisert form.
- Bibliografiske detaljer og registreringsdetaljer.
Arkivet er beskrevet på mappe- eller dokumentnivå i Asta og er publisert i Arkivportalen.
- Opprinnelse: Når og hvordan ble materialet tatt inn i institusjonen?
Hoveddelen av materialet ble avlevert til Statsarkivet i 1985. Senere har flere mindre delavleveringer kommet i tillegg.
- Vurdering av materialets fysiske tilstand/konserveringstilstand og oppbevaringsforhold.
Arkivet er relativt komplett, og den fysiske tilstanden til materialet er stort sett god. Materialet oppbevares i SAKO's ordinære magasiner.
- Visuell dokumentasjon hvis mulig, for eksempel foto eller annen filmatisk presentasjon av dokumentene.
- Bibliografi: I de tilfeller det er mulig, gi minst tre eksempler på publisert materiale der dokumentene er beskrevet.

Nils Johan Stoa: Telemarkskanalenens arkiv – en historisk gullgruve. Telemark historielag 1992. Dette årsskriftet er i sin helhet viet Telemarkskanalen i forbindelse med 100-årsjubileet 1992.

- Referanser: I de tilfeller det er mulig, oppgi kontaktinformasjon på minst tre uavhengige personer eller organisasjoner som kan gi en vurdering av de nominerte dokumentene.
Konservator Tor Kjetil Gardåsen, Telemark Museum
Professor Øyvind Gulliksen, Høgskolen i Telemark

3.4: BEGRUNNELSE FOR INNSKRIVELSE AV DOKUMENTENE I NORGES DOKUMENTARV

Begrunnelsene skal sees i forhold til samtlige kriterier for innskrivelse i *Norges dokumentarv* beskrevet i dokument 1. Hvert kriterium må bli tatt i betraktning. Under evalueringen av nominasjonene vil *Den norske komité for verdens dokumentarv* kunne etterspørre

ytterligere informasjon.

3.4.1: **Autentisitet.** Er dokumentene ansett eller bekreftet som autentiske? Beskriv hvordan.

3.4.2: **Dokumentenes betydning for Norge.** Er dokumentene av nasjonal betydning, unike og uerstattelige? Hvorfor er dokumentene så betydningsfulle? Hva er konsekvensene hvis disse dokumentene går tapt?

Arkivet må sies å være av nasjonal betydning, ettersom det er eneste av sitt slag i landet. Kanalanleggene er unike i Norge og Europa, både som ingeniørkunst og som samferdselsteknologi parallelt med jernbaneutbyggingen. I europeiske reisehåndbøker ble kanalanlegget betegnet som et «verdens åttende underverk» da det sto ferdig. Særlig anlegget ved Vrangfoss vakte oppsikt:

«det kunstverk, der for alle tider vil stå som et vidnesbyrd om den dygtighed der besjæler denne tids ingeniører i vort land og altid vil være det blandt anlæggets 6 underværker der vil udøve størst tiltrækningskraft på den reisende og aldrig gå ham afminde» (Teknisk Ugeblad 1892)

3.4.3: **Tid, sted, mennesker, tema, form og kulturell, åndelig og religiøs verdi**

Tilfredsstiller dokumentene ett eller flere av kriteriene tid, sted, mennesker, tema, form og/eller kulturell, åndelig og religiøs verdi? Beskriv dokumentene i forhold til de aktuelle kriteriene.

Kanalarkivet gjenspeiler ikke bare samferdsel og næringsliv, men har også et kulturelt aspekt gjennom å belyse folkeliv og menneskers materielle livsgrunnlag.

3.4.4: **Unikhet, integritet, trussel og bevaring.** Vurder dokumentene i lys av aspekter som unikhet, integritet, trussel og bevaring. Samtlige aspekter bør bli kommentert.

3.5: JURIDISKE FORHOLD

3.5.1: Hvem eier dokumentene? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Statsarkivet i Kongsberg
Statsarkivet.kongsberg@arkivverket.no
32 86 99 00

3.5.2: Hvem forvalter dokumentene? Oppgi navn og kontaktinformasjon.

Statsarkivet i Kongsberg

3.5.3: Annen rettslig status:

a: **Eierskap.** Hvem er rettslig eier av dokumentene?

Statsarkivet i Kongsberg

b: **Tilgang.** Vil det være faktorer som begrenser offentlig tilgang til dokumentene?

I liten grad. Noe av materialet vil være omfattet av taushetsplikt pga personvernet.

c: **Opphavsrett.** Hvem har opphavsrett til dokumentene?

d: **Administrativt ansvar.** Hvem er juridisk ansvarlig for å ta vare på dokumentene, og hvordan blir dette ansvaret utført?

e: **Andre faktorer.** Er det andre faktorer ved dokumentene som bør bli nevnt, eksempelvis at andre institusjoner har lovmessig rett til å oppbevare disse dokumentene?

3.6: BEVARINGSPLAN

3.6.1: Inngår dokumentene i en bevaringsplan?

Hvis **ja**, gi en kort beskrivelse av bevaringsplanen og legg den ved i fulltekst. Bevaringsplanen bør inneholde en beskrivelse av dokumentenes betydning, prosedyrer for tilgang og ivaretagelse, budsjett for bevaringen, beskrivelse av og oversikt over konserveringsekspertise og -forhold, beskrivelse av de fysiske forholdene (luftfuktighet, temperatur, oppbevaring, sikkerhet) som dokumentene oppbevares i, og strategi for håndtering av dokumentene i tilfelle katastrofer.

Hvis **nei**, gi en beskrivelse av nåværende oppbevaring og ivaretagelse av dokumentene, og en forklaring på hvorfor en bevaringsplan ikke er utarbeidet.

Det er ingen grunn til å utarbeide noen bevaringsplan for dette arkivet som er sikret i depot. Statsarkivet i Kongsberg vil imidlertid ta imot mer materiale som kommer til i framtiden.

3.7: KONSULTASJON OG SAMTYKKE

Det anbefales å ta kontakt med *Den norske komité for verdens dokumentarv* før utarbeiding av selve nominasjonen, da dette vil bidra til å lette nominasjonsarbeidet for både søker og komiteen.

3.7.1: Videre i nominasjonen skal det bekreftes at følgende er blitt orientert om og har godkjent denne:

a: Dokumentenes eier(e)

b: Dokumentenes forvalter(e)

DEL B: TILLEGGSINFORMASJON

Denne informasjonen vil ikke bli vektlagt i evalueringen til *Norges dokumentarv*, men bli inkludert som tilleggsinformasjon i registeret. Tilleggsinformasjonen vil være viktig for en helhetlig forståelse av de nominerte dokumentene, spesielt hvis de er truet. Deler av tilleggsinformasjonen kan trekkes ut av bevaringsplanen beskrevet under punkt 3.6.

3.8: VURDERING AV RISIKO

Ingen risiko vedr. punktene nedenfor

3.8.1: Gi en beskrivelse av i hvor stor grad de nominerte dokumentene er truet. Situasjonen kan være knyttet til:

- Arkivets miljømessige forhold både innvendig og utvendig
- De aktuelle oppbevaringsforholdene
- Manglende budsjett for bevaring
- Tilgang til dokumentene

3.9: VURDERING AV BEVARING

3.9.1: Gi en vurdering av hvordan dokumentene blir bevart ved å beskrive blant annet:

- Dokumentenes aktuelle, fysiske tilstand
Materialet er jevnt over i god fysisk tilstand
- Dokumentenes bevaringshistorie
Hoveddelen av arkivet ble avlevert til Statsarkivet i Kongsberg i 1985. Mindre delavleveringer har kommet til i årene etterpå.
- Aktuell bevaringsstrategi, inkludert fasiliteter og tilgjengelig ekspertise
- Personer/organisasjoner ansvarlige for bevaringen
Statsarkivet i Kongsberg

3.10: RESULTATET AV NOMINASJONEN

3.10.1: Hva ønsker din institusjon å oppnå ved å få dokumenter innskrevet i *Norges dokumentarv*? Resultatet kan være knyttet til:

- Utstillinger
- Digitalisering av materialet
Flere av arkivseriene er aktuelle for digitalisering i regi av Arkivverket/Statsarkivet i Kongsberg
- Søknad om finansiering
- Støtte til organisasjonen
- Oppgradering av fysiske arkivforhold
- Pressedekning
En nominasjon vil bli brukt i forbindelse med tilgjengeliggjøring og formidling av materialet
- Mobilisering av interessegrupper

3.10.2: Hvordan fikk din institusjon informasjon om *Den norske komité for verdens dokumentarv* og arbeidet med etableringen av *Norges dokumentarv*?

Denne nominasjonen er presentert av:

Navn (blokkbokstaver).....

Nils Johan Stoa

Signatur.....Dato 15.09.2011